

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

XI.7064.1.2016.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZSS.422.32.2017.KT

Warszawa,

4/09/2017

**Pani
Beata Szydło
Prezes Rady Ministrów**

Generałna Pein Reunies,

Jako Rzecznik Praw Dziecka oraz Rzecznik Praw Obywatelskich w 2016 r. podjęliśmy wspólną inicjatywę mającą na celu poprawę sytuacji dzieci niealimentowanych przez osoby to tego zobowiązane. Jest to wciąż nierozwiązany i znaczący problem społeczny – szacowany poziom zadłużenia z tytułu niewywiązywania się z obowiązków alimentacyjnych wobec dzieci wynosi około 10 mld zł, a liczba rodziców, którzy nie płacą na swoje dzieci, to około 300 tys. osób.

W celu wypracowania propozycji działań w tym zakresie, w wyniku naszej współpracy, w lutym 2016 r. powołany został Zespół do spraw Alimentów. Jego interdyscyplinarny skład, obejmujący m.in. komorników, adwokatów, sędziów, przedstawicieli świata nauki oraz organizacji pozarządowych, pozwala na kompleksową analizę zagadnienia. Wśród wypracowanych w tym gronie postulatów znajduje się m.in. wskazanie, że przeprowadzenie odpowiednio przygotowanej, szerokiej kampanii społecznej nakierowanej na uświadomienie problemu i zmobilizowanie dłużników alimentacyjnych do regulowania zobowiązań wobec własnych dzieci, jest niezbędne. Osiągnięcie celu kampanii poprzez uzyskanie pożądanych zachowań u dłużników przyniosłoby korzyść głównie dla dzieci, ale także dla Państwa jako gwaranta realizacji

obowiązku alimentacyjnego. W opinii ekspertów wchodzących w skład Zespołu, a także na podstawie analizy otrzymanych przez nas skarg, można stwierdzić, że znaczącymi barierami w realizacji uprawnienia dzieci do alimentów mogą być powszechne przekonanie o społecznym przyzwoleniu na ich niepłacenie oraz niski poziom odpowiedzialności osób zobowiązanych do alimentacji.

Poprawę sytuacji dzieci, których rodzice nie wywiązują się z obowiązku alimentacyjnego można uzyskać nie tylko wprowadzając odpowiednie uregulowania prawne, ale przede wszystkim poprzez działania edukacyjne. Skuteczna, ogólnopolska kampania społeczna powinna być – w naszej ocenie – nakierowana na zmianę postaw. Ważne jest uświadomienie obywatelom, że alimenty należy płacić dla dobra dziecka, a niewywiązywanie się z tego obowiązku to forma przemocy ekonomicznej wobec dziecka i jego opiekuna.

Niezwykle istotne jest podkreślanie, że oboje rodzice w równym stopniu są zobowiązani do zapewnienia dziecku właściwej opieki i zaspokajania jego potrzeb. Kluczowe jest nie tylko właściwe przygotowanie treści kampanii, ale także jej możliwie najszerszy zasięg. Efektywna kampania powinna mieć zatem charakter ogólnopolski, przy zastosowaniu różnych możliwości oddziaływania na odbiorcę – zarówno tradycyjnych kanałów komunikacji, jak prasa i spoty radiowe, czy telewizyjne i billboardy, jak i wykorzystujących nowe technologie, w tym media społecznościowe.

Z postulatem organizacji takiej kampanii społecznej zwróciliśmy się w 2016 r. do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Z satysfakcją odnotowaliśmy, że pod koniec 2016 r. na stronie internetowej resortu pracy oraz na profilu Ministerstwa na portalu internetowym Facebook pojawiły się hasła kampanii pt. *„Odpowiedzialny Rodzic Płaci”*. Działania podjęte w ramach tej akcji nie były jednak wystarczające do osiągnięcia wymiernych, długofalowych skutków w postaci zmiany postaw społecznych.

W maju 2017 r. pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka zrealizowane zostało badanie dotyczące postaw Polek i Polaków wobec niepłacenia alimentów¹. Uzyskane wyniki wskazują, że Polacy krytycznie oceniają

¹ Badanie zostało przeprowadzone w ramach sondażu telefonicznego CATIBUS na reprezentatywnej próbie 1001 dorosłych Polaków. Raport z badania dostępny jest w wersji elektronicznej pod adresami: <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Raport-Postawy%20Polak%C3%B3w%20wobec%20niep%C5%82acenia%20aliment%C3%B3w.pdf>
<http://brpd.gov.pl/aktualnosci/postawy-polakow-wobec-niepłacenia-alimentow>

dłużników alimentacyjnych oraz wspierające ich lub pobłażające im osoby. Rzadko widza usprawiedliwienie ich zachowania i uważają, że alimenty powinny być płacone.

Niemal 74% badanych uznało, że żaden ze znanych im dłużników nie ma uzasadnionych powodów, by nie płacić alimentów. Co jednak szczególnie niepokojące, osoby o takich poglądach stosunkowo rzadko próbują wywierać jakąś presję na znanych sobie dłużników – ponad 40% respondentów przyznało, że nigdy nie próbowało wpłynąć na zmianę zachowania znanego im dłużnika alimentacyjnego. Jak widać, społeczeństwo polskie w sferze deklaratywnej negatywnie odnosi się do zjawiska uchylania się od płacenia alimentów, lecz z takimi postawami nie łączą się konkretne działania mające na celu zwalczanie tego zjawiska. Powyższe dane wskazują jednoznacznie na potrzebę przeprowadzenia ogólnopolskiej, szeroko zakrojonej kampanii społecznej, uświadamiającej skalę i powagę problemu, a także mobilizującej dłużników alimentacyjnych do regulowania zobowiązań wobec własnych dzieci.

W przywołanym badaniu zapytano ankietowanych m.in. o propozycje rozwiązań mających na celu poprawę ściągalności alimentów. Około 54% badanych dobrze oceniło pomysł przeprowadzenia kampanii społecznej skierowanej do osób niereagujących na zjawisko uchylania się od płacenia alimentów lub wspierających dłużników alimentacyjnych – ich rodzin, przyjaciół i pracodawców.

Polski rząd podejmuje wiele inicjatyw na rzecz rodzin – przykładem może być program „Rodzina 500 plus”. Pani Premier w swoich wystąpieniach wielokrotnie podkreślała, że rozwój dzieci i walka z ich ubóstwem to najlepsza inwestycja środków publicznych². Istnieje zatem powszechna zgoda co do tego, że powinniśmy jako wspólnota dołożyć wszelkich starań, by poprawić warunki życia dzieci w naszym kraju.

Mając na uwadze powyższe, zwracamy się do Pani Premier z apelem o podjęcie inicjatywy przeprowadzenia ogólnopolskiej kampanii społecznej dotyczącej problemu niealimentacji dzieci. Ukształtowanie wśród osób zobowiązanych do alimentów przekonania, że nie są to prezenty dla dorosłego, który sprawuje bezpośrednią pieczę nad dzieckiem, lecz środki, które podnoszą poziom życia dziecka, jest zadaniem, które chcemy wspierać. Skala problemu jest tak duża, że przekaz kampanii społecznej będzie niezmiernie ważny

² Komunikat z dnia 1 kwietnia 2017 r. zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, dostępny pod adresem: <https://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie-rodzina-500-plus-art.8751.rok-rodzina-500.html>.

w procesie zmiany postaw i wpisze się w kompleksowe działania na rzecz walki z niealimentacją w Polsce.

Jesteśmy przekonani, że nagłośnienie problemu przez Panią Premier przyczyni się do osiągnięcia pożądanej zmiany w postaci zwiększenia poziomu alimentacji dzieci, w szczególności przez osoby, które są w stanie realizować swoje zobowiązania oraz przyczyni się do zmniejszenia przyzwolenia społecznego na niepłacenie alimentów.

Postulat ten pozwalamy sobie przedstawić zachęceniu również pozytywnym jego odbiorem, z jakim spotkał się w toku posiedzenia senackiej Komisji Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej w dniu 25 lipca 2017 r., z udziałem reprezentantów wielu instytucji, podczas którego dyskutowane były rekomendowane zmiany systemu alimentacyjnego w Polsce.

z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Marek Jurek